

אשר שלטעמים ולטעליותם מבין הסטודנטים נקמה "קאריירה מזחירה" ככיוולן
חוב הגדול שלכם אין לפניו בחוקף ההווה האובייקטיבית, אלא דרך החיים והמקולה
בתוך העם. היקבל עליו אם העול הזה מתוך רצון או ימלאהו מאונס? האינסלנגציה
הרולוציונית ברוסיה סימנה זמן רב את ההכרח הסוסרית "לפרוע את החוב לעם". הם,
בני אצילים והאקופים, היכירו כי לא זכו להינזכרם הטוב, לרוחב דעתם ולדקות
הרגשם, אלא בגלל השיעבוד הקשה אשר אבותיהם סיפדו את האכרים הטורדים.
אנחנו איננו בני אצילים כי אם בני הסוף בית ישראל".

כן אשר ברל כצנלסון, וכטינוי הזמנים והנסיבות מופסים דבריו עד היום הזה.

הרבה נאמר על מה שהטעם במובנו הריב ביותר יכול לעשות - זכותה - למיתוח
של הסריגה, לקיבוץ הגלויות ולקליטת המונים. ובזדאי רואה זאת כל אחד נאמר,
אם בשעתו שלו דאם בתחיים אחרים.

כצ אחד - אנו מריגה בתהליך של מיתוח. מצד שני - אנו מריגה המייצגת גם
נכסים משיים וגם נכסי ירע ורעה. רכה המחקר וההשב בשטחים רבים, איננה מבייטת
אתנו גם לעומת מריגות ומיקוח וגדולות מאתנו. וסרבה נכסים מריגה דאגה. זכינו,
אימא, כשני מיני דאגות גם יחד, דאגה מי שאיך לו ודאגה מי שיש לו. קצת מכעיומינו
הטותפות לנו ולארצות המיתוח, וקצת מבעיומינו מותמות לנו ולארצות הרודות.
אנו עסירים במקום אחד ועניים במקום אחר.

השאלה הראשונה שהתבקשה היא, האם תולמים ומספיקים השבי המרע הסגור
והמחקר הטיפוטי שלנו את המנינו הכלכליים? האם באים ארכינו על סימקטל
אלה הם אמנם מן הדברים הקשים למדידה. הייתי מסתכן ואומר אלו דברים שאין
להם שיפור.

אולם כמחוס המחקר והשיכוש, כמחוס המרע הסגור לייצור שלנו, אפנה ואספר
לברוך את עצמנו נמצא, כי בכלל רחוקים אנהגו מן הרצוי.

ועייין לה הורה כנראה לנווענו המסקנות המעשיות לבנינו של מה שקרוי כח
"המחשבה המעשיית השניה" המלוכה באבסורפציה. בעוד שהמביקות של מחשבה כזאת לבני
מספרם, סיבם ורמתם של בעלי מקצוע הן מן המפורסמות, עייין רחוקים אנו, על-אף
המחלות מעטות, מבניית של מסש שהבטיח עתודה בעירה של אנשים המסוגלים ליטול
בידיהם את ניהולו של עולם מסקי מסובך במינינו. ניהול כזה מחייב השכלה ככלייה,
השכלה של הפעול, ידיעת השילוב של בעלי מלאכה אהה למטכת השותפת.

המשיכות באיגרוכו של דור מנהלים כזה גדולת עורו יוחד במדינתנו, שבה אין -
דאני מקוה שכם לא תהיה - עילית מבציה, כביכול, עילית של יחוס אבות או עילית
של כסף, עילית שמדומה המינהל מביקות לה כאילו כדבר המוכן מאליו. הלקו הנדול של
הקטור הצבורי בטקט שלנו עשוי כמעט הוא לברו להכריע את אכף גנז המבסוטה של
עילית כזאת. טקט כזה דורש מנהלים המתקיימים עצמם עוד מעל ספטל לימודיהם לשירות
העם. הייבים הם לשווח לנגדם הזון הברז הרפה. שומת עליהם לכוון ליכם לטולם שיכים
של טקט המרע בכוח האידיעה ולא רק בכוח הרווחה. ואולי מוחר לי לקרוא מעל בימת
זו לצעירים שבכם שייצענו להתגר הרעיוני והמסקי הזה. עתודם ניהול כזאת לא תקום
לנו אם לא נקים אותה מקרב בני כל שכבות האומה.

יתר על כן, גם אלה שהם שיילכו כנתיב ההתחנות, חייבים אף הם בהשכלה כללית
 מקיפה כדי שלא יחסרו לשון טפומת עם מחמחים אחרים וקם מנהליהם. ועדיין לא אמרנו
 דבר על ההשכלה הכללית כאמצעי היבון לערכים, כאמצעי למימוש סגולות שבלעדיהן בחסר
 תרבה מאוד. השכלה כללית כזאת - זהו התרגום האקטואלי של "תורה לשמה".

זכור כתב לפני כחמישים שנה אתרן דוד גורדון, ודוקא במסר על רעיון
 האוניברסיטה העברית:

" היו ימים, ולא רחוקים כל-כך, אשר כל בני עמנו הקטן ועד גדול ידעו כי
 אח המורה צריך ללמוד לשמה, כי אסור לעשות את ההורה קרדום לחפור בו או ערם
 להתגדל בה. אז לא היה רחוק למצוא בעל מלאכה פשוט, בעל עגלה וכדומה, גדול
 בחויה".

והוא ממשיך:

" מיבני חוקט לשחול את כל מי שיש לו מחשבה מסלו, את כל מי שיש לו נפש
 מסלו, האומנט הכלית ההשכלה היא להיות בן תרבות השואף ליהנות הנאת הגוף והנאת
 הנפש כמרי הקולטורה של זמנו, כלומר, השואף להיות שבע בגוף ושבע ברוח מעמל
 אחרים?

עד כאן דברי אתרן דוד גורדון. טוב - בקצת חמורות, המתחייבות התקומה אהרת
 שאנו חיים בה, נכונים הדברים עד היום הזה ואל לנו שנדנה את המורה ואת התרבות
 כנחלה העם כולו. ועוד אחדור לכך.

בינתיים חייב אני להסיק מסקנות השתמעו מעורכי המחקר והסדע אצלנו.
הרבים טעוים ביכוש, כדנינות המחקר והחינוך שלנו טעונה עיצוב, כבר אמרתי
בהודמנוף אחרת, כי אין לי ספק שאנו מגיעים לשלב כזה בהתפתחותנו, ובהתפתחות
העולט בכלל, שבו טוב לא ייתכן לריון באיזו בעיה שהיא בלי האספקט המדעי והמחקרי
שלה.

הדבר הנכון לגבי שולמן המפעלה לא שנות מסתוא נכון לגבי כל דיון אחר,
יגיע הזמן, והוא בודאי איננו רחוק, כאשר המדע והמחקר יהיה חייב להיות מיוצג
ליך שולמן המפעלה בדמותו של שר הממונה על עניינים אלה.

אולם כבר החלנו ליצור כליסן קיימת המוקצה הלאומית למחקר ולשיטות והיא
עושה וחשה עבודה הטובה מאד. ברבות הימים ההיה בודאי מוקצה זו הגרעין שסביבו
יוקם המשרד החדש. אולם לא רק בשינוי השט מדובר, ממוקצה למשרד, אלא ממש בכך
שהמדע של כל דיון יבוא לידי ביטוי במפעלה כדרך שבא עשיו לידי ביטוי הצד
של עניני הדץ, למשל, העשוי להתעורר אגב כל בעיה וכעיה כמעט.

אין זאת אומרת שאנו יכולים ואף רוצים להתעקע על מצב שבו מוכתב דרך
הרוא למפעלה. אם "דרך הרוא של יודעל" ארי על אהה כמה וכמה "דרך הרוא של יכוון?"
ובכל זאת, כחורך שלל הגורמים, ודומים ונתמריצים חייבת להתבטט המונה ההואמט את
ארכיוו המטעיים והצמויים גם יחד, שחאה חומפת יכולתנו למרום לא רק תרומה מסשית,
אלא גם תרומה סגולית לקידום המדע בעולם.

מבאן הבורך להדריך ולמסוך קודם כל אמצעים ואנשים לצוות השטחים, במחקר שימושי ובמחקר בסיסי, שבהם לא יעמוד לנו איש אם לא נעשה את המלאכה בעצמנו. חקר השטחה, החיפוש אחר מקורות אנרגיה חדשים, חישוף אנרגיות טבע העשויים אולי להימצא אצלנו, המחקר מי-ים, שיפור יכולים בהנאים שלנו דווקא, טיפול בבעיות בריאות וביטחון הסיועה לנו, אלה הן הרובטאות לכך.

גם בשטח זה, כמו בשטחים אחרים אין המריצה יכולה לבוא במקום המאמץ הקיבוצי של העם והמאמץ האישי של בניו, אולם היא יכולה ואף צריכה לפעול כדואג וכמריכוז, כמות דרכים חדשות, כפמלא צרכים שעדיין לא התגבשו, כמותם פערים בין היכולת הסוציאלית ובין הצרכים לעתיד לבוא.

ואשר בעניין זה איש בעל נסיון, הלורד היילטס, המיניסטר לענייני מדע בממשלת בריטניה, כי "הממשלה היא גוף מבין, כמאמ, שמתחף ומאמן. בשדה רחב אין הוא, ואפילו איננה יכולה להיות, גוף טכוון ופצאע. בפעולות אלה שסור התפקיד העיקרי לחפשיינים, לפתחנים ולמורים ולאנשי המדע עצמם".

וכאן צריך להביא בחשבון עוד דבר אחר: עז רצוננו להוסיף ולמלא תפקידנו בהגשמת עזרה וסיוע לעמים סתפתחים. אם מותר לומר, אף אם במידה גדולה מצד של יראת המליצה, שאם נראית לנו כיום ראשית פשטעות פספלה להיווצרו "אור לבויים", הרי צונו השטמעות, הוכשרנו להח סיוע זה גם מצד טבולמנו החברתית הסיועה וגם מצד מקומנו, הבעייתי כשחוא לעצמו, כמדינת פיתוח וכמדינת מפותחת באותו הזמן עצמו. אולי נכון יותר לומר לא "אור לבויים" אלא "נר לאחד נר למאה", שכן אין כאן דרכים קצרות, אי אפשר לפתח חכמה לצורכי יצוא בלבד, אי אפשר למזר חכמה במקומות אחרים, אלא אם כן מקרינים לטט אורן והאור צריך להיזם לו מקור, והמקור הוא כאן. חנר הוא שלנו.

רבותי

מלכד כמה מילים על הסבלה כללית, דיברנו כאן בעיקר על סיחוח ועל מדינה שהם בעיקרם מדעי הטבע. אולם אם יבקש מי - להסיק מדברי דר עמח, שאין ליכי נחון אלא למדעים אלה למדע - טענה כדור, אחרי שגזר עבודה רבות כהחום החברה והספק שלנו למדתי להעריך יפה את תרומתם של מדעי החברה ואת צמידותם המרובה לעולם המעשה שלנו, כשהם עובדים שהם אחד עם מדעי הטבע. גם החום שהוא רחוק להלכה יותר החום מדעי הרוח, אין גם הוא נכדל ומפורד. הרי לא יקום לנו עם כל כלכלתו ומסקו בלי חיבורן והיגוןן זה רוח.

ועוד

לא בכדי שבר מי שאמר, כי האנושות הצעירה את עצמה אל כברי מי שחח מחמה שהיניחה למדעי הטבע לגרור אותה לבגרות קופנית, ונשארה בילדותה הרוחנית מצד מדעי הרוח. כך ניתן דוכה בידי היגוק מבודל, הפלול להכול בעצמו ובאחרים. גם אם יתנו לנו מדעי הטבע את מיטב הכלים, לא יורו לנו היכן להשתמש בהם לטובת האדם; ואם לא יעמוד האדם בראש מעיינינו מי יעמוד לנו?

ועדיין לא אמרנו ולא כלום על אתריותנו כיהודים, על אתריותנו להספק ההיסטוריה היהודית; רוחנית והומרית גם יחד; הספק שלא ימכן בלי חזרה ולימוד. והלא המסורת היהודית היא היא המהייבט את שילוב הרוח והעבודה אצלנו. יעידו לנו, לכן, מרבי יוחנן הסנדלר ורבי יצחק נפתח, ועד אהרן דוד גורדון, באוחו פאמר עצמו.

ושוב אני מצטט -

" צריך שיחיה ברור כי רעיון העבודה בא להוסיף חיים ואור ולא לגרוע, הוא בא להחייב כי מי שגמר את האוניברסיטה, ובכלל כל בעל השכלה, אף היותר גבוהה, צריך גם הוא לעבוד ולא כי מי שעובד לא צריך לגמור את האוניברסיטה או לא צריך להיות בעל השכלה גבוהה. השכלה אמיתית היא רכוש גדול שאסור למנוע אותו מן העובד בזמן אפיו אם בעל גמט ובעל סדרונות הוא, כי הענינה כרוח היא הרבה יותר קשה לאדם בעל גמט מן הענינה בחומר. יותר מזה, השכלה אמיתית היא אור הנחנך לנו בשביל להאיר בו את דרך הרעיון".

עד כאן לשונו.

וחוב לציין כי במדעי הרוח ובמדעי החברה והספיק גם יחד, עומדים אנן לפני החליף של התרחבות התרחבות החינוך הגבוה עם התרחבותו של כל חינוך אחר. אמנם, התרחבות איטית.

צאו וראו כמה מפעלי העודות הגברות שלנו מגיעים לחינוך על תיכונני ? בארצות הברית המספר הוא כ-50%. אבלנו והומתעתי לשמוע זאת, יותר מ-80%. זה לא רק, אמילו טוב מאד. אולם כמה מבנינו לומדים בבי"ס על-יסודי? כמה מהם גומרים אותו, כמה מהם מקבלים תעודת בגרות?

וכאן התמונה מטתנה מן הקצה אל הקצה

בארצות-הברית גומרים בי"ס תיכון כ-70% מכל הילדים, החצי בזה מכשיכים בבי"ס על-תיכונני ויוצא איתו שבעיר $\frac{1}{3}$ מקבוצת הגיל 18 - 21 מספיק ללמוד.

אבלנו מסיימים בי"ס על-יסודי בקבלת תעודת בגרות כ-8% מן הצוער.

למזלגו מסויכים אלה בלימודיהם בטוקדס או במאוחר, ועד קצת חוספת
עולים ואחרים אנו מביעים ל-8% - 9% לועדים בקרב קבוצת הביל האוניברסיטאי
שלנו (בגלל הגבא זהו גיל יותר גבוה מאשר במקומות אחרים).

זכור ושפורז שליט באמריקה - פחות משעיריה אצלנו. זה כבר לא כל-כך טוב.
המנה זו כבר כראת לנו כמה רחוקים אנו לפי שעה מן היקר הנזאס את הסכורה היהודית,
את הצרכים ואת שאיפתו של כל הורה לראות את הבנים משכילים.

יתר על-כן, רחוקים אנו אהילו מסורה צנועה יותר מאשר הסכלה גבוהה
לחמוצים, מטפרי המינוך העל-יסורי מעידים על כך, שעדיין לא הגענו ליצירתה של
שכמה הביניים, של טכנאים, בעלי מקצוע, למי צרכיה של ארץ מתפתחת.

אנו, לפחות, יודעים זאת, והידיעה היא ראשית החסרה. אנו מקדישים כיום
מאמצים גדולים כדי לחושים יד כוזרת לילד הבא אלינו מקומה מכחינה הכרחית וכלכלית.

לא ייתכן שבמרוץ הזמן לא נתגבר על טיעוטים המפחיד של ילדים המצליחים להמשיך
בלימודיהם. קשה לוטר כרגע טאי תושלת אצלינו המתפתח וכמה זמן יידרש לכך. היכר
חלוד לא מעט בגורמים שאין לנו שליטה עליהם בעליה, כתיקנה ובארצות מוצאת.

אולם בסגנון של דבר לא יחסו הההליכים, העובדים על הארצות המפותחות, גם עלינו.
נוטיף על כך מסורת יהודית חזקה של חינוך הבנים, מסורת ששמה "תלמוד תורה כנגד
כולם", מסורת שלא נסקה ולא נודל מקרב הארץ והעם, ואין זה טענה מכחיבת החוצאת
לכנינו, אם כוונות האחרונים לבטח מסורת זו לכוש חילונית, וחזון הבן הרקסוד ירש
את מקומו של חזון הבן הרב.

דבר זה מחייב אותנו לחשובה חדשה ומעסיקת על מקומו ועל העקידו
של המשכיל והאקדמי בהתחנה. הציבור הזה עדיין הוא מיעוט, אולם עליו לעצב
את דמותו התרבותית, הספרותית והחברתית, ואולי, יורשה לי להוסיף, גם השקית,
כאילו הוא אב טיפוס לחוסה כולה, כנראה בעול ולא בעילית.

אני יורק, כמובן, שאני נכנס כאן לשטח אקטואלי יותר, שהוא זרוע מחלוקת
לא מועט ודיונים על ספר, על הרשיות ועל מער. אין ברצוני כמובן להיזקק
לזרזן כזה במיטתין עכשיו. אולם כמה עקרונות מותר לקבוע ואף הוגה להגדירם.
אין לי ספק, שחובתנו - לעודד רכישה ידע ולגמול לרוכשים אותו. ייאמר עם זאת
כמאמר טוסגר, מי עם האפשרות לרכוש ידע גם היא גמול לא מעט. אולם גם אם
נביח מי רצוננו לגמול איננו מוגבל, יכולתנו מוגבלת. וכשם שאסור לנו לשכוח
אם מעמנו ואם צרכינו המיוחדים, כשאנו באים לידי על סיחה המחקר והחינוך,
כן אסור לנו להתעלם מהם, כשאנו באים לחלק את מירום הסכורה והייצור הלאומי.

וקודם כל כמובן חרותים על ליבנו ביסודן, עלייה ופיתוח. אני כנראה שאין כאן
איש ששלוש המילים הללו אינן מעמידות אותו על גודל הצרכים.

אולם אין זה הכול. גם אחרי שהרשנו את החכמהי לשלושה אלה, עדיין עומדת
בעיה הקדמוניות בכל חומרתה, כשאנו נתבעים לשלם זריכו, סמוריו וסמלוחיו
של העם.

וכשאני מדבר על עדיפותיות, הרשו נא לי להביא למניכט דבר מדאיג את
החובע את סחרונ. אני סמכוון למחקר שנסתה באחרונה ע"י הפירופור בקל וכמה חוקרים
איתו על הילודה אצלנו. בוודאי עוד יגיע הזמן לסכם את הדברית ולהסיק מהם מסקנות,
אולם בינתיים רק כמה פרטים. שבעו:

מכין אלף עולים מאירומה המביעים אלינו מרובאים אנו, אחר המסע שנים,
מספר שהוא על כל פנים פחות מאלף. בפשטות - התמונה, בצירוף מקרי ירידה, אינם
מכפסים ע"י הריבוי הטבעי, עם הרצון להעלות את רמת החיים, נמצא המריון כילודה
בירידה הזקנה ומתמדת.

העליה הבלתי אירומית טרחה אומנם בילדים, אבל ככל שהתפתחה נעשית ותיקה
יותר בארץ המקרבים הרגלי הריבוי שלה, וזאת כמחירות גדולה, את הרמת הירודה של
עולי אירומה, למבנה ששוחזר עם ילד אחד או עם שנים.

והרי אם יהיו לנו בממוצע רק שלושה ילדים במשפחה העמוד האוכלוסיה כמעט
במקום אחד. כלי שנחרכה ולא ניכחד מעצמנו, כלי מאמצים של אויבינו, זקוקים אנו
למשפחה בנות ארבעה ילדים.

איך נעמוד בזאת?

יכולים אנו להתפעל מאט לעשרה ילדים ולחת לה פרוס ילודה, אבל לא יצרנו
תנאים אנושיים לבניה ולכנזותיה. גם בענין זה נערך מחקר, והסתבר שהילד מספיק
מרובה ילדים יוצא לאוויריו של עולמנו מקומם טראש. העניות והרוחק בבית מאבלים
במשפיו בלימודים וכן גם ברמת החברתית שהוא מגיע אליה. משפחות טעניות נמקחו לראות
את המציאות החברתית שלנו לא יחזרו להוליד ילדים רבים כל כך לעני ולקופות.

לא במזר את הכעיה ע"י נסיונות להחזיר את הגלגל אחורנית, אל מצב שכזו יש
במשפחות שמונה, תשעה או עשרה ילדים, ועל כן משפחה חמביאה ילד לעולם, אם לא את
הקטירי הרי להחות את השלישי ואת הרביעי, צריכה להיות מובטחה שאין האם יולדת
ליבונה, זאת היא יולדת בעצב אינה יולדת לעצב.

מה לעשות?

האם נחכה שזמקוד אזהבו החהליך שפקד את ארצות הברית, וסקו הילודו

יפקן את עצמו כאשר תגיע מידה הנוהיות של החורים לרוויח?

ראשית אין כיטחון שחבר יקרה גם לנו ושניה אין לנו זמן לחכות.

עד שתבוא הנחמה עלולה לצאת הנשמה. ובינתיים אנו מוקפים סביבה עוינת ומשופעים בעיות מיוחדות ומחיה.

אנו חייבים לעשות לפען הילד הנולד כבר כיום, במשטח גדולה ובמספרות

הצעירה והקטנה, ולדאוג שלא ייוולד לעוני, לדאוג שלא ייחסמו לפנינו כל הדרכים מראש. גם כאן יש ערך רב למאמץ שלנו בהחום החינוך. אנו זקוקים לחרחבתו בכל הדרכים, בכל השטחים עלינו לתקל על הילד הלומד והמתחנך. וכל זאת הוך הכסחה הנאי קיום מיניטאלי ורמת נוהיות אלטנאריה למשפחה כולה.

וכאן אני שואל, רבותי, את עצמי, אתכם, את כולנו - מה עדיף? הן הנוהר,

לאחר ששקנו שלוש הצרכים הדיוקנים שעליהם דברתי, כמה ניתן, ולמי? האם נבטיח קודם כל למשפחה המקומחת את המינימום הדרוש, כדי שתחיה ותחיה את העם בבנייה, או שיש עלינו לדאוג קודם כל למי שכבר הגיע לפחות, לכרי סעודה מספקת לבעליה, ואף להרכה יותר מזה?

ככל שנתאמץ לצאת ידי הכל, יש גבול. אינני רואה עתיד קרוב שבו נוכל

להתחרות באיזו מידה שהיא גם התמריץ שארצות מפותחות ועשירות יכולות להת לידע. לא מבייגת השקר ולא מבייגת האטרויות, אף-על-פי כן זקוקים אנו לכל אחר ואחד מן הבנים שאנו מלמדים, בחלבנו ובדמנו מסע, כדי שיישמר לנו עושרם.

קשה לרבר בהקשר זה על חלוציות, יותר מדי דעו במוטב זה ויותר מדי
 נדלדל המוטב מעודך ויכוח ומשימוש שאינו כריף, מתבקשים כאן, כמו מאליתם,
 דבריו של ברל כנגלסון שאמר הוזהם לפני כשרים שנהו

" אינני מקבל על עצמי להגדיר עמטיו מה הם חיייהם חלוציים, זהו מבילי דבר
 קשה כרוב, ואינני מייחס חלוציות לאיזו שכבה סוציאלית מסוימת ולאיזה מקצוע מיוחד,
 המוטב הוא הרבה יותר רחב, אבל בכל ציוויליזציה יש תקומה חלוציות והיא נותנת
 את צביונה לאותה ציוויליזציה, אי-אפשר להבין את אמריקה בלי להבין אותה דורות שיצרו
 את המיוזריות האמריקנית, ושעד היום הזה הם מורגשים ככוח מפרה כתרבות האמריקנית,
 ארץ-ישראל נמצאת, מימי ביל"ו ועד היום, ובדומי הימצא עוד כמה דורות - אם לא
 נחשב שכל מה שאנחנו עושים יסקע - במצב של מאמצים חלוציים בכל טחוי החיים שלנו,
 ויש איזה גיגור נשלי עמוק בין מי שנמצא בחוץ הטריטוריה החלוצית ובין מי שאיננו
 רוצה להימצא בה, היא נהוגה לכל אחד ואחד והיא גדורה בפני מישהו, אין טוס הוטרם
 הגודרים את הדרך בפני מישהו".

במילים אחרות, גם כיום, עשרים שנה אחרי השמעה דבריו של ברל, זקוקים איש
 חדש, הרומה, המהנדס, המורה, החוקר, הגילים כאן בינינו את הבאים אלינו מרחוק,
 להמקם ראונות, מודעה, כדי שיבואו לחיות בין המאוננים עמרות ארצנו ולא יבקשו
 טובה בחוץ.

באותו גאוס עצמו אמר עוד ברל כנגלסון:

"כיצד להחריר לחוגי האינוליגנציה המדעית והמקצועית את החברה, שאין טעם
 לחיים בארץ-ישראל בלי המאמץ החלוצי/מרוף סוף אנחנו מיוצגים נדחה ועלוב ואין
 מאן מקום לה לקשריות מדעית גדולה ולא לקשרייה סוציאלית, ואם יש טעם לכל העבודות
 כאן הרי זה אך אם היא מתלכדת עם ענין שיש לו חשיבות בלתי רבילה, אם זה יק ענין
 של פרטום פרומסיונאלי, הרי היטיבו לעשות כל חכמי ברסציה וכל המלומדים היהודיים

מאירופה שכצאו להם מקומות יפים, טרחב גדול, בכל מיני אוניברסיטאות
גדולות וסידרו את עצמם".

והוא אומר בהמשך הדברים:

"אולם מי שבחר בארץ ישראל, הרי הוא רשאי לבקש איזה סיפוף,
וחסיפוף הזה, לרעהי כמעט אי-אפשר שיינתן לו, אם לא בשילוב העבודה הרוחנית
כמוך איזו מסכה יותר גדולה".

ואם נחרגם את דבריו של ברל כצנלסון למשמעותם בימינו אלה, נבוא ונאמר
שום מער לא יבוא במקום ההכרעה הרגונית. בשום סטטאפוס לא הוטר הכרת השליחות.

ושם שבו לא יטווח לאחבת ארץ-ישראל.